

Nr 428.

Av herr **De Geer m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående riktlinjerna för den framtida nykterhetspolitiken m. m.

Nykterhetskommittén framhåller, att verkan av en alkoholhaltig dryck beror inte bara på den absoluta mängd alkohol den innehåller utan också på graden av alkoholkoncentration och dryckens sammansättning i övrigt.

Docenten Goldbergs undersökningar ha också bekräftat de resultat, till vilka utländska forskare kommit, att t. ex. ölalkoholens påverkan är väsentligt mindre än verkan av samma alkoholemängd, om den förtäres i form av starksprit.

Nykterhetskommittén påpekar vidare, att erfarenheterna från de länder, där öl- och vinförtäring dominerar, synas visa att skadeverkningarna där bli relativt mindre än t. ex. i vårt land, där brännvinet är den viktigaste alkoholdrycken.

Bäst belyses detta måhända av den tabell, som återfinnes på sid. 481 i propositionen.

L a n d	Fyllerifall pr 10,000 inv.		Maltdrycks- konsumtion		Konsumtion av ren alkohol				
	Antal anhållna	Ordn- följd mellan länderna	Volymliter pr inv.	Ordn- följd mellan länderna	I form av öl		I annan form		Totalt liter
					liter	%	liter	%	
Storbritannien.	18—25	5	56—71	1	3,44	84	0,66	16	4,10
Danmark	30—39	4	50—54	2	1,96	67	0,98	33	2,94
Sverige	147—80	3	23—25	3	0,80	23	2,75	77	3,55
Norge	95—130	2	15—20	4	0,73	33	1,47	67	2,20
Finland	>300	1	<8	5	0,19	11	1,50	89	1,69

¹ Beräknat efter antalet avdömda fall.

Sammansättningen och egenskaperna i övrigt hos de alkoholdrycker, som konsumeras, och icke totalkvantiteten förtärd ren alkohol skulle följaktligen, som denna statistik synes visa, vara av väsentlig betydelse för nykterhetstillståndet.

Om man granskar utvecklingen t. ex. i Danmark, finner man att konsumtionen av maltdrycker med en alkoholhalt över 2¼ viktprocent visser-

ligen successivt stigit från 21,1 volymliter per innevånare 1918 till 50,4 1951, men — som nykterhetskommittén uttrycker saken — denna stegring har inte kunnat i nämnvärd mån begränsa den genom sänkning av spritkonsumtionen uppnådda förbättringen.

Vissa remissinstanser ha ansett det finnas anledning att anknyta till dessa erfarenheter. Nykterhetskommittén framhåller visserligen, att en förskjutning av konsumtionsvanorna mot svagare dryckessorter skulle vara önskvärd, men befarar att konsumtionen av dessa svagare drycker skulle öka, medan de starkare dryckerna skulle konsumeras som förut, om man enbart uppmuntrar bruket av svagare drycker t. ex. genom skattelindring eller slopande av restriktioner. Nykterhetskommittén kommer därför till den slutsatsen, att för att nå ett verkligt positivt resultat torde det bli nödvändigt att genom kraftiga prishöjningar eller restriktioner försvåra åtkomsten av spritdrycker samtidigt som konsumtionen av vin och öl främjas. Kommittén är dock av olika skäl inte beredd att för närvarande föreslå några sådana ingripanden.

Man torde kunna instämma i att ytterligare prishöjningar på starksprit inte kunna rekommenderas. Genom den i år beslutade skattehöjningen ha de svenska priserna i mycket hög grad närmat sig de danska. Man kan dock icke utan vidare jämföra de nuvarande förhållandena i vårt land med dem som t. ex. rådde i dessa länder, när de höga skatterna genomfördes. Det finns anledning förmoda, att de successiva prishöjningar på starksprit, som genomförts i Sverige under årens lopp, trubbat av konsumenternas reaktioner och att de höga priserna, för så vitt de ej sättas så högt, att de närmast bli av prohibitiv natur, ej skulle få avsedd spärrverkan.

Nykterhetskommittén har konstaterat, att priselasticiteten i Sverige är mindre än i andra länder. Man har velat härleda detta till en från såväl pris som inkomst fristående stegringstendens, som i huvudsak sammanhänger med restriktionssystemet. Alldeles oavsett om man accepterar detta antagande eller ej är det dock uppenbart, att den antydda effekten av restriktionssystemet icke kan i tillräcklig grad förklara denna från de direkta ekonomiska faktorerna fristående orsak, som är bakgrunden till de påtalade olikheterna mellan utvecklingen i Sverige och en rad andra länder. Sedvänjans inriktning är svårgripbar. Här spela en rad olika faktorer in. Det är dock anmärkningsvärt, att nykterhetskommittén inte ansett sig böra ta större hänsyn bl. a. till den skillnad, som föreligger i fråga om malt-dryckskonsumtionen i de undersökta länderna. Uppkommer inte der frågan, huruvida inte tillgången på ur konsumentensynpunkt acceptabla malt-drycker, för vilka en vederhäftig reklam fått bedrivas i de berörda länderna, varit av ej oväsentlig betydelse för utvecklingen?

Av intresse i detta sammanhang är den nya politik, som Alkoholilike i Finland sedan några år följt. Där har man föresatt sig att bekämpa stark-

spriten genom att främja ölkonsumtionen. Det finska alkoholmonopolets insatser ha dock ej begränsat sig till föreskrifter rörande ölsorternas inbryggningsstyrka. Man har aktivt försökt påverka allmänheten genom egna annonser, i vilka propaganda *mot* starksprit *för* öl bedrivs.

Nykterhetskommittén har emellertid föreslagit, att det gällande starkölsförbudet skall upphävas. Departementschefen följer detta förslag men antyder att han hyser vissa betänkligheter. Man kan dela dessa, om samtidigt det 2,8-procentiga öl, som infördes under krisåren som ett provisorium, bibehålles som normalöl.

Kontrollstyrelsen uttalar i detta sammanhang följande:

Enligt kontrollstyrelsens mening är det stora problemet på maltdrycksförsäljningens område att tillhandahålla en god måltidsdryck, som icke inbjuder till missbruk. *Såvitt kontrollstyrelsen kan finna, innebär nykterhetskommitténs förslag däremot, att man tillhandahåller dels en måltidsdryck av mindre tillfredsställande beskaffenhet och dels, såsom komplettering därtill, en dryck som icke är lämplig såsom måltidsdryck men har stora förutsättningar för att bli populär bland missbrukarna,* och fortsätter:

Ett verkligt gott och ur teknisk synpunkt tillfredsställande öl skulle enligt sakkunskapens enhälliga uppfattning kunna erhållas genom en sådan kvalitativ förbättring av det vanliga ölet, att detsamma bleve i huvudsak jämförligt med det danska ölet av den s. k. skatteklass 1. Detta öl har en lägsta alkoholgräns av $2\frac{1}{4}$ viktprocent och en extrakthalt av högst 10,75 procent, vilket i praktiken innebär, att alkoholhalten i regel uppgår till 3,5 viktprocent.

Det talas ofta här i Sverige om det goda danska ölet. Som framgår av sid. 15 i del IV av nykterhetskommitténs betänkande dricka danskarna 94,5 % vanligt öl (ca 3,3 viktprocent alkohol), 3 % starköl (ca 4—5 viktprocent alkohol) och 2,5 % alkoholsvagt öl. Den danska ölkonsumtionen är alltså i huvudsak inriktad på ett medelstarkt öl. Förhållandena torde vara likartade i andra länder med hög maltdrycksförbrukning.

På sid. 130 i nykterhetskommitténs betänkande del IV framhålles i fråga om alkoholkonsumtionen och olika alkoholskador i deras inbördes samband:

Sambandet mellan konsumtionen av de olika alkoholdryckerna och alkoholskadorna påkallar en särskild kommentar. I det föregående har det nästan uteslutande varit tal om spritdryckskonsumtionen och dess sammanhang med skadorna. Det är emellertid icke ovanligt, att man anser sig ha funnit en allmängiltigare indikator på alkoholskadorna i ett land genom att beräkna mängden absolut alkohol i samtliga de inom landet konsumerade dryckerna. I allmänhet kommer därvid också svagdrickat med, eftersom statistiken i olika länder i regel icke skiljer på maltdrycker av olika alkoholhalt.

För detta finns i så måtto ett stöd som verkan av en viss blodalkoholhalt icke är beroende av om den har sitt ursprung i den ena eller den andra drycken. Den större vätskemängden i de svagare dryckerna och extrakthalten i

maltdryckerna hindrar emellertid en sådan utformning av vanorna, som i samma utsträckning som när det gäller spritdryckerna resulterar i de höga blodalkoholhalter, vilka känneteckna skadorna av det första av de å sid. 127 angivna slagen. Det finns många belägg på denna olikhet i dryckernas betydelse för uppkomsten av skador. *Nyss har erinrats om att den totala ölkonsumtionens inflytande på det beivrade fylleriet i Sverige är så ringa i förhållande till brännvinets, att det icke kan fastställas vid en statistisk korrelationsundersökning.* I Frankrike äro mera iögonenfallande alkoholskador i utpräglad grad knutna till områden med hög spritdryckskonsumtion, icke till områden med hög totalkonsumtion. Den allmänna reaktionen mot alkoholskadorna har observerat denna olikhet. Nykterhetsrörelsen inriktade sig i sitt tidigare skede huvudsakligen mot brännvinet och gör det i åtskilliga länder alltjämt. Och lagstiftarna ha både i fråga om tidpunkten för det första ingreppet och i fråga om strängheten i sitt ingrepp i alla länder gjort åtskillnad mellan spritdryckerna och de svagare alkoholdryckerna. Ett par exempel på denna åtskillnad i reaktionen i anslutning till den föregående internationella översikten må här anföras. När spritförbrukningen vid sekelskiftet i vissa departement i Normandie nådde upp till och över 20 liter per invånare, voro skadorna så framträdande, att de gjorde djupt intryck på den ansvariga franska opinionen. En vinkonsumtion innehållande samma mängd absolut alkohol, 80 liter, underskrider något den samtidiga franska genomsnittsförbrukningen, som utgjorde 94 liter, utan att fånga uppmärksamheten eller utlösa någon oro. *Sannolikt var det en likartad bedömning av brännvinets och ölets relativa andel i de belgiska alkoholskadorna, som gjorde, att utskänkningsförbudet av 1919 riktades mot brännvinet och icke mot ölet, ehuru ölets andel i den totala alkoholkonsumtionen var nästan tre gånger så stor som brännvinets.* Det har därför framstått som naturligt att i den föregående översikten skjuta spritförbrukningen i förgrunden.

Enligt vår uppfattning kommer alltså inte den önskade effekten att uppnås genom att koppla ihop starköl och ett 2,8-procentigt öl. Om starköl införas, bör normalölet vara av minst samma styrka som före kriget, 3,2 viktprocent med en tolerans av 0,2 viktprocent.

Under återopande av det anförda hemställa vi,

att riksdagen med antagande i övrigt av det vid propositionen nr 151 fogade förslaget till förordning om ändring i förordningen den 15 december 1939 (nr 887) angående tillverkning och beskattning av maltdrycker måtte besluta att ändra det i 3 § i nämnda förslag angivna procenttalet för maltdrycker av andra klassen från två och åtta tiondels viktprocent till tre och två tiondels viktprocent.

Stockholm den 15 mars 1954.

Gerard De Geer.

Ragnar Huss.

Nils B. Hansson.